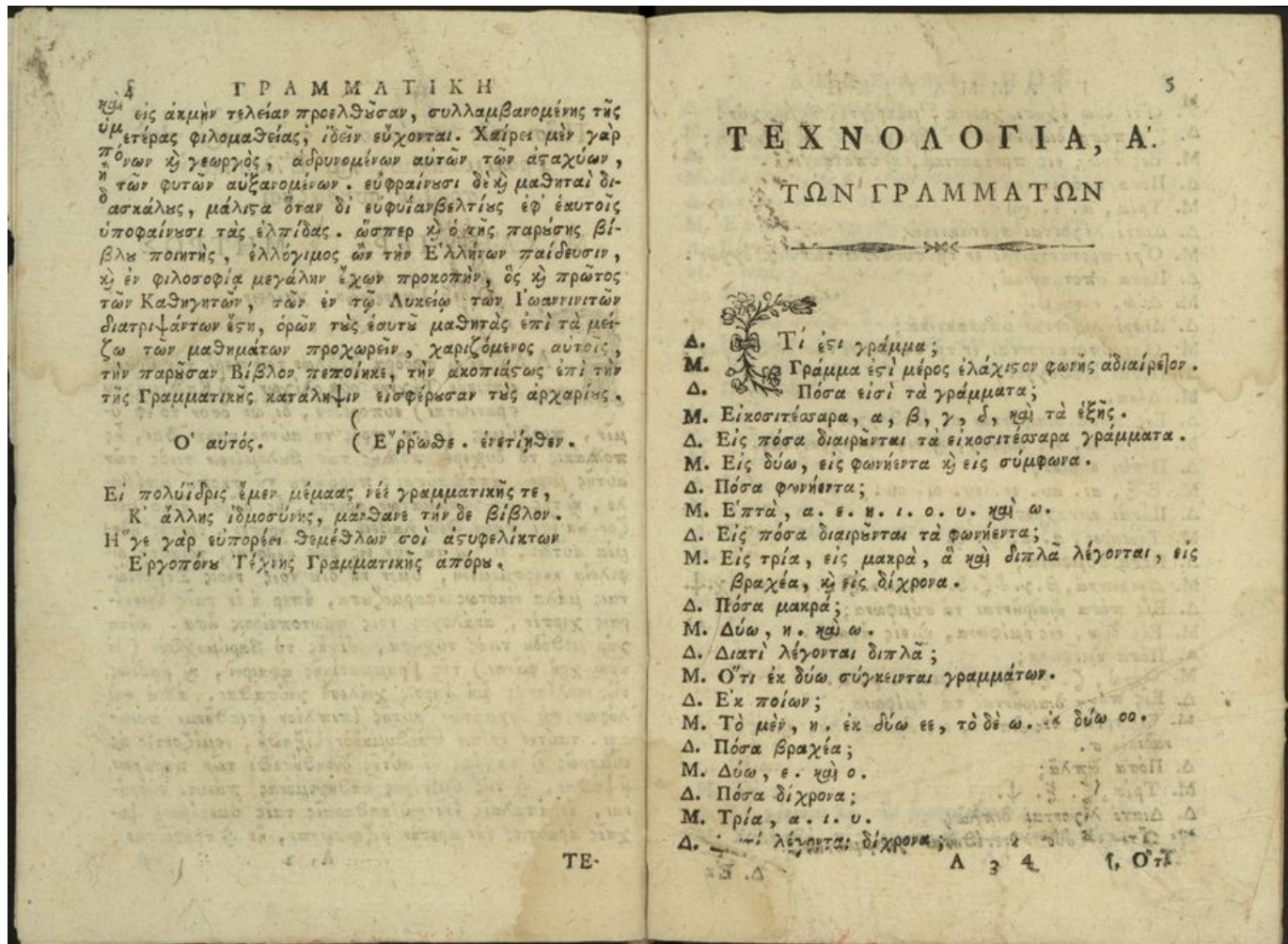

Πώς μάθαιναν οι Έλληνες γράμματα από την Άλωση μέχρι την Επανάσταση (1453-1821)

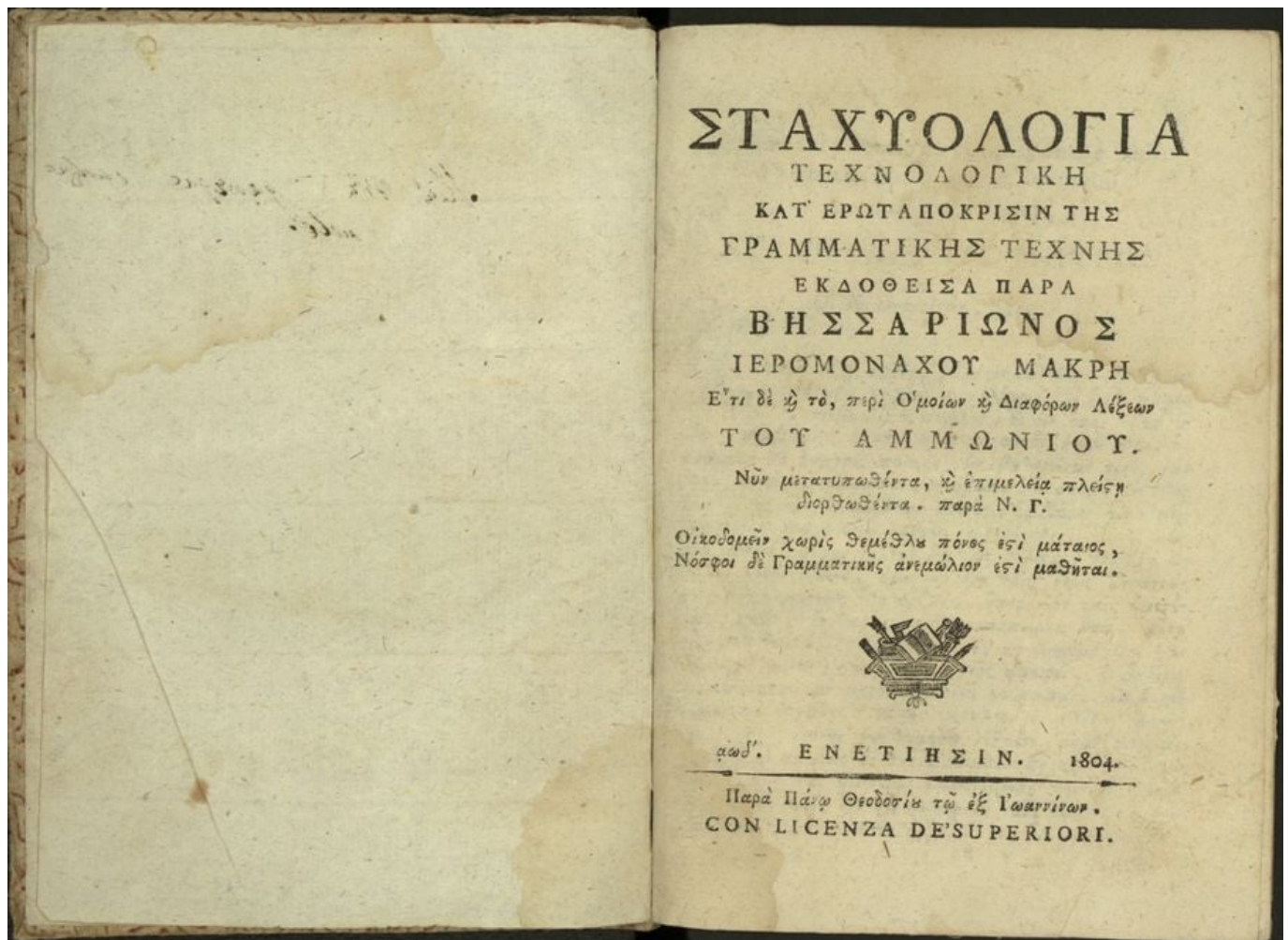
/ Παιδεία και Πολιτισμός

Το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης στο Παράρτημα του ΜΙΕΤ στη Θεσσαλονίκη ανοίγει τους θησαυρούς του Ιστορικού Παλαιογραφικού Αρχείου του στο κοινό, σε μια μοναδική έκθεση με υλικό και τεκμήρια από την έκθεση «ὡς ἂ Ἐς ἂ ὁ Ἀ ἐ ἂ (-)». Η σημαντική αυτή έκθεση θα λάβει χώρα στο παράρτημα του ΜΙΕΤ στη Θεσσαλονίκη, Βίλα Καπαντζή, Βασιλίσσης Ὀλγας 108, από 18 Σεπτεμβρίου 2023 μέχρι 31 Ιανουαρίου 2024.

Μετά την [Άλωση](#) της Κωνσταντινούπολης, η Εκκλησία αξιοποιώντας ορισμένες ελευθερίες που της έχουν παραχωρήσει οι Οθωμανικές αρχές, αναλαμβάνει και το έργο της εκπαίδευσης. Λειτουργικά κυρίως βιβλία αποτελούν τα πρώτα Αναγνωστικά. Σταδιακά διαμορφώνεται ένας χώρος στοιχειώδους εκπαίδευσης, το

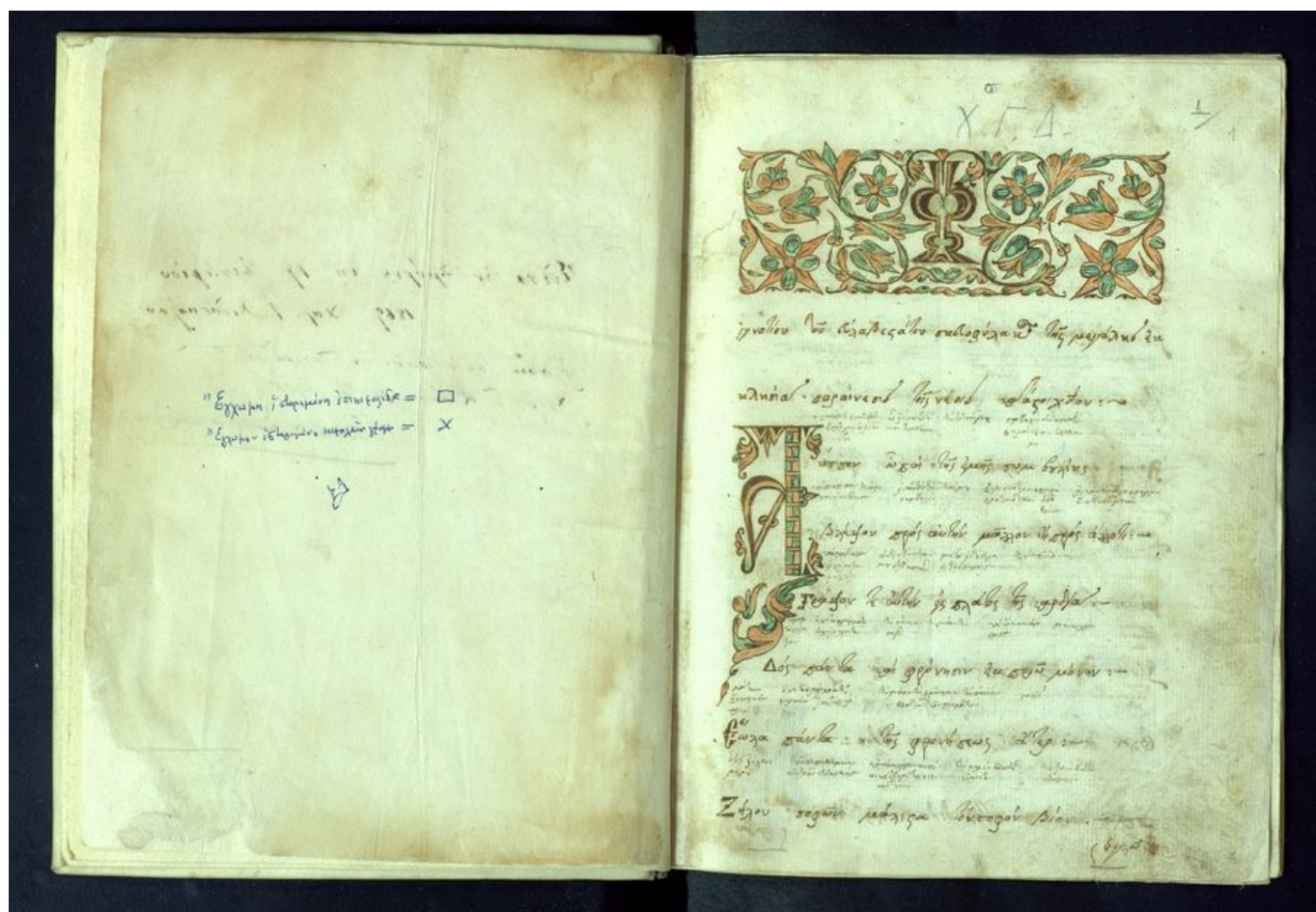
«κοινόν σχολεῖον». Αυτό προσφέρει βασικές γνώσεις: ανάγνωση, και για τους πιο «προχωρημένους», γραφή και αριθμητική.

Τα λεγόμενα και «σχολεία των ιερών γραμμάτων» ακολουθούν την παράδοση των βυζαντινών χρόνων: η διδασκαλία αρχίζει με τα «πινακίδια», όπου ήταν γραμμένα τα γράμματα της αλφαβήτου, και συνεχίζει με τον συλλαβισμό και την ανάγνωση εκκλησιαστικών κειμένων. Με την είσοδο της τυπογραφίας στον ελληνόφωνο χώρο της Ανατολής και τη διακίνηση βιβλίων, τυπώνονται εγχειρίδια για την χρήση των δασκάλων και των μαθημάτων που βοηθούν στην εκμάθηση του αλφαβήτου, την ανάγνωση, τη γραφή, τη στοιχειώδη γνώση της γραμματικής. Η μέθοδος των ερωταποκρίσεων βοηθούσε στην εμπέδωση της γνώσης από τα στοιχειώδη ακόμη. (φωτο από: ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤ' ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΙΝ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ, ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΜΑΚΡΗ Έτι δε και το, περί Ομοίων και Διαφόρων Λέξεων του ΑΜΜΩΝΙΟΥ. Νυν μετατυπωθέντα, και επιμελεία πλείστη διορθωθέντα. Παρά Ν. Γ., αωδ'. ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ. 1804. Παρά Πάνω Θεοδοσίου τω εξ Ιωαννίνων. [Ιστορικό & Παλαιογραφικό Αρχείο / MIET, Παλαίτυπα/Σπάνια, Συλλογή Πεζάρου, αρ. 18])

Όσοι είχαν τις δυνατότητες και επιθυμούσαν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους

μπορούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο «ελληνικόν σχολεῖον» («σχολεῖον των ελληνικῶν μαθημάτων» ή «της κυκλοπαίδειας»). Κύριος σκοπός είναι η εξοικείωση με την αρχαία ελληνική γλώσσα μέσα από τη διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού, τη μελέτη κειμένων και τη θεματογραφία. Τα «μαθηματάρια» είναι τα σχολικά εγχειρίδια της εποχής, στα οποία αντιγράφονται τα αρχαιοελληνικά αλλά και εκκλησιαστικά κείμενα που μελετώνται: ανάμεσα στις γραμμές και στα περιθώρια σημειώνονται η μετάφραση, διάφορα σχόλια και σημειώσεις. Τα κείμενα αυτά είχαν διαβαθμισμένη δυσκολία, όπως φαίνεται από το μάθημα για αρχαρίους που επιμελήθηκε στο τέλος του 18ου αιώνα ο Μιχαήλ στο χειρόγραφο του Ιστορικού & Παλαιογραφικού Αρχείου / ΜΙΕΤ, αρ. 21, που παρουσιάζεται στην έκθεση.

(φώτο από Μαθηματάριον. 1798. [Ιστορικό & Παλαιογραφικό Αρχείο / ΜΙΕΤ, Χειρόγραφα, αρ. 21]. «Τέλος τῶν μαθημάτων Διάλογοι τῶν Ἀρχαρίων Διά χειρὸς Ἑμοῦ Μιχαήλ». Ο γραφέας, Μιχαήλ Λευκοπολίτης, ήταν κατά πάσα πιθανότητα και διδάσκαλος. Στο εσώφυλλο αναφέρονται επίσης οι μεταγενέστεροι ιδιοκτήτες: «Ἔδεσα ἐν Σμύρνῃ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1869. Χαρ. Γ. Διδασκάλου» και «Ἐλαβον τοῦτο παρὰ τὸν πατέρα μου Χαρ. Γ. Διδασκάλου τὸ 1905 - Ἰωάννης).

Τα παραπάνω τεκμήρια παρουσιάζονται στην περιοδική έκθεση του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης στο Παράρτημα του ΜΙΕΤ στη Θεσσαλονίκη.
Βίλα Καπαντζή, Λεωφόρος Βασιλίσσης Όλγας 108

18 Σεπτεμβρίου 2023 – 31 Ιανουαρίου 2024

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ